

УДК [355.1:355.665.1:7.045:159.9](477)“20”

© *Тетяна ЮРОВА*

СПРОБИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО В УНІФОРМУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО ПОЧАТКУ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

До Євромайдану, ще від моменту проголошення незалежності України, армія ніяк не могла позбутися радянських стереотипів у крої обмундирування й удосконаленні спорядження. Основні зусилля військових дизайнерів та геральдистів були зосереджені на впровадженні національних традицій в емблематиці, символіці та знаках розрізнення. Лише Революція Гідності відкрила шлях до реформування Збройних сил України і створення нового образу українського військовослужбовця, відповідно до стандартів НАТО.

Ключові слова: *уніформа, Збройні сили України, стандарти НАТО, символіка, камуфляж.*

Упродовж чверті століття з моменту проголошення незалежності України та поділу Збройних сил СРСР між новоствореними державами у свідомості їхніх народів наполегливо формувалося переконання щодо спільності традицій між арміями, зокрема між російською як спадкоємицею традицій радянської та всіма іншими [1]. Цьому багато в чому сприяла Угода про створення Співдружності Незалежних Держав [2]. Спільні паради, військові навчання з тим самим умовним противником, свята, фестивалі, здавалося, міцно ввійшли в життя, а однострої вражали неймовірною схожістю. Лише Революція Гідності, війна 2014 р. на Сході України та російська агресія поклали кінець цій видимій єдності.

У наукових працях проблематика дослідження впровадження стандартів НАТО в уніформу Збройних сил України (далі – ЗСУ) практично відсутня. Українські науковці І. Романюк, І. Руснак, А. Петренко, А. Яковенко, В. Кохно насамперед аналізують проблеми стратегічного планування і співпраці ЗСУ з НАТО [3; 4]. Значну кількість наукових публікацій українських дослідників, таких як О. Лежнев, М. Слободянюк, М. Чмир, М. Хорошунов, присвячено проблемам військової символіки та геральдики в новій уніформі ЗСУ, що переважно розглядається крізь призму втілення національних традицій в емблематиці та знаковій системі обмундирування [5–10]. Отже, відсутність ґрунтовних досліджень із цієї

тематики в умовах переходу ЗСУ в членство НАТО спонукає до цілеспрямованого розгляду проблеми.

Метою статті є проаналізувати процес приведення одностроїв ЗСУ до стандартів армій НАТО в «доевромайданний період», стан армійського обмундирування на початку війни на Донбасі та ступінь його відповідності вимогам Північноатлантичного Альянсу.

Україна стала незалежною 24 серпня 1991 р., але впродовж майже чверті століття уніформа нової національної армії практично не змінювалася, зберігаючи основні риси Збройних сил СРСР, або, пізніше, копіюючи обмундирування армії Російської Федерації [11]. Це жодною мірою не було виправдано, бо країна мала зразки створення цілої низки національних одностроїв у різні періоди боротьби за незалежність (Мал. 1), а також показовий приклад армій провідних країн Європи й Америки в забезпеченні особового складу сучасним обмундируванням, яке гарантує надійне маскування, індивідуальний захист та ідентифікацію на полі бою, комфорт і зручність у повсякденній життєдіяльності [12].

Мал. 1. Деякі національні однострої українських вояків періоду боротьби за незалежність 1918–1920 рр.: а) підполковник піхоти Галицької армії, 1919–1920 рр. [13, 25]; б) гайдамака Червоного куреня Гайдамацького коша Слобідської України, 1918 р. [12, 296]; в) вояк 1-ї Української дивізії Синьожупанників армії УНР, 1918 р. [14]; г) старшина Лубенського кінно-козацького полку армії Української Держави, 1918 р. [12, 280]; д) осавул гетьмана П. Скоропадського, 1918 р. [13, 23]; е) старшина кінного полку Чорних Запорозжців, 1918 р. [15].

Тривалий перехід на нову національну уніформу багато в чому був пов'язаний із тим, що в керівництві України, по-перше, до кінця не усвідомлювали, що вона стала незалежною державою, по-друге, ніяк не могли позбутися радянських стереотипів, а по-третє, хотіли якомога довше зберегти лояльність у відносинах з Росією як «старшим братом», тобто максимально пом'якшити перехід у нову якість. Як наслідок – розвиток національної військової форми одягу пішов у хибному напрямі: через просту заміну радянських символів на українські.

Лише на рубежі тисячоліть активізувалися реальні зв'язки України з країнами НАТО, а отже, й участь підрозділів ЗСУ в миротворчих операціях та різноманітних місіях із підтримання миру та ліквідації наслідків локальних війн і

конфліктів. За часи незалежності близько 7 тис. українських військових брали участь у понад 20 таких широкомасштабних заходах [16, 4]. Перехід України на стандарти НАТО розпочався в 1994 р. й відбувається досі в межах ініціативи «Партнерство заради миру», а завдання щодо впровадження стандартів НАТО в ЗСУ були визначені ще в 1997 р., після підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору, що залишається основним документом, який устанавлює відносини України та Альянсу [17; 18].

Хоча рух до євроатлантичної інтеграції України почався практично з моменту проголошення незалежності, все-таки перші спроби включення досягнень й елементів західних зразків, зокрема американських, в українській однострій були пов'язані з війною в Іраку (20.03.2003–15.12.2011) та виступом Києва на боці Міжнародної коаліції (11.08.2003–09.12.2008) [19, 67–84]. Приєднання України до багатонаціональної військової операції в Іраку було важливим військово-політичним кроком держави і за головну мету мало її вихід із міжнародної військово-політичної ізоляції. У виборі крою уніформи та проектуванні її камуфляжного малюнка Україна керувалася Угодою зі стандартизації (STANAG – Standardization Agreement), ухваленою в НАТО задля успішного здійснення спільних операцій. Стосовно одностроїв її реалізовано через Публікацію союзних даних 34 (ADatP-34) – стандарти та профілі взаємодії НАТО, що відображені у STANAG 2138 [20]. Ця угода обумовила затвердження в різних країнах схожого крою уніформи. Другим критерієм була зручність конструкції, розробленої у США. Найпомітнішою відмінністю обмундирування визнавали оригінальні камуфляжні шаблони та знаки розрізнення, притаманні кожній конкретній країні. Українські дизайнери вирішили поєднати в новому пустельному камуфляжі малюнок плям власного шаблону та кольори американської уніформи.

Мал. 2. Український камуфляж ТТsКО («Пустеля»), який використовували в Іраку у 2003–2008 рр. А) Церемонія закінчення української миротворчої місії в Іраку (09.12.2008) [21]. Б) Український двоколірний шаблон ТТsКО [22]. В) Камуфляжний шаблон армії США Desert 3-color [23]. Г) Коричневі плями двоколірного «пустельного» українського камуфляжного шаблону 2003 р. збігаються з коричневими плямами українського шаблону «Дубок» [22].

У найкоротші терміни весь український контингент, що мав брати участь у миротворчій місії, був переодягнений у новий однотипний «пустельний» однострій на «натовський» лад, відповідно до умов виконання бойових завдань у незвичній для українців кліматичній зоні. Із цією метою було створено два базові варіанти стандартного двоколірного «пустельного» камуфляжного шаблону ТТсКО на основі традиційного малюнка українського шаблону «Дубок» та забарвлення бойового костюма Desert 3-color армії США (Мал. 2).

На жаль, у наступне десятиліття, аж до перемоги Революції Гідності, всі проекти й зусилля приведення військової уніформи відповідно до нових світових стандартів зі збереженням національної ідентичності не були реалізовані. Наприклад, Постанова Кабміну № 1073 від 17 липня 2003 р. «Про затвердження зразків форми одягу і знаків розрізнення військовослужбовців Збройних сил, інших військових формувань...», була прийнята до виконання лише в 2009 р. Проект змін в обмундируванні, які на той час вважалися радикальними, був оприлюднений у газеті «Народна армія» в серпні 2009 р. [24, 25].

Мал. 3. Проект погонів та знаків розрізнення ЗСУ 2009 р. на основі світових і національних традицій: а) погоні Армії оборони Ізраїлю зі знімною муфтою [26]; б) командувач ВПС США в Європі генерал Френк Горенц, 2018 р. [27]; в) погоні зі знімною муфтою бригадного генерала, генерал-майора, генерал-лейтенанта, генерал-полковника та генерала армії України (проект 2009 р.) [25]; г) погоні бригадного генерала, генерал-майора, генерал-лейтенанта, генерала та генерала армії США, 2019 р. [26].

Насамперед реформа одностроїв торкнулася знаків розрізнення: вони встановлювалися відповідно до досвіду армій НАТО, їхніх союзників, Української Держави та Західноукраїнської Народної Республіки (Мал. 3). У сухопутних військах ЗСУ, на зразок армій Ізраїлю, Нідерландів, Швейцарії, Естонії та інших країн, було передбачено погон-хлястик із муфтою для розміщення на ній металевих або вишитих елементів знаків розрізнення. Якщо для молодших офіцерів це були просто зірки, то для старшого та вищого офіцерського складу крім зірок установлювалися додаткові традиційні українські знаки. Наприклад, для старших офіцерів – калиновий піввінок, для генералів – схрещені булави у вінку з листя калини на зразок відзнак на головних уборах старшин (офіцерів) Штабу

та Власного конвою гетьмана П. Скоропадського, а також нарукавних відзнак генералітету Галицької армії [28; 29, 164].

За проектом 2009 р., відповідно до міжнародних традицій, на погоні генерал-майора замість однієї зірки було дві, з перспективою впровадження звання «бригадний генерал». Генерал-полковник ЗСУ на зразок «повного» генерала, як і в багатьох інших арміях, отримував чотири зірки. Мундир, кашкет і пілотка зразка 2009 р. були скроєні за стандартами НАТО й нагадували синій мундир Army Dress та головні убори армії США, які є частиною сучасного уніфікованого армійського обмундирування Army Service Uniform (ASU) [30] (Мал. 4). На основі цього одnobортного армійського мундира в американській армії створено кілька вишуканих виробів класів А та В, які можна носити в різних випадках. Український мундир також передбачалося використовувати в повсякденному й парадно-вихідному одностроях, а розташування на ньому знаків розрізнення, ідентифікації та винагород робилося за американським аналогом.

Мал. 4. Проект геральдичних знаків та уніформи ЗСУ 2009 р., створений на основі світових і національних традицій: а) кокарди армії Української Держави (1918) та проекту 2009 р. [31, 68; 25]; б) кокарда на парадний кашкет офіцерів та генералів ЗСУ, проект 2009 р. [25]; в) кокарда на пілотці офіцера ВПС ЗСУ, скроєна на зразок американської [28]; г) геральдичний беретний знак та його розташування на береті зразка 2009 р. [25; 28]; д) проект парадно-вихідного мундира й кашкета генерала Сухопутних військ армії України [28]; е) кашкет до парадно-вихідної уніформи генерала армії США, 2018 р. [32]; є) зелений берет американського спецназу [33]; ж) традиційний синій мундир (Army Dress Blues) армії США, 2017 р. [34].

Як важливий геральдичний знак проект пропонував кокарду круглої форми для пілотки, безкозирки та польового кашкета, що була запроваджена в Українському війську за гетьмана П. Скоропадського (наказ Військового відомства від 06.06.1918 р. Ч. 207) [31, 68]. На кашкеті старших і вищих офіцерів було передбачено орнамент у вигляді одного або двох рядів дубових гілок за загальноприйнятою практикою багатьох армій НАТО, як-от Великої Британії, Німеччини, Греції, Туреччини та ін.

Цей проект хоч і не мав реалізації, але значною мірою послужив основою для створення уніформи, погонів та знаків розрізнення, які були спроектовані

у 2015 р. й затверджені навесні 2016 р., чому сприяли Євромайдан та війна на Донбасі [35].

На початку 2012 р. було здійснено ще одну спробу на основі досвіду НАТО і США встановити єдиний для ЗСУ новий дизайн бойового екіпірування, уніформи та камуфляжу [36] (Мал. 5).

Мал. 5. Загальновійськова польова уніформа військовослужбовців ЗСУ («пiксельний» камуфляж із погоном на грудях), впровадження почато в 2013 р. [36].

До того ж перші дослідні сигнальні зразки «пiксельного» камуфляжу з погоном на грудях, на зразок бойової уніформи армії США, були випробувані восени 2012 р. на спеціальних КШН (командно-штабних навчаннях) під кодовою назвою «Перспектива-2012» на 240-му навчальному полігоні 8-го армійського корпусу [37] (Мал. 6). Найбільше позитивних відгуків у фахівців та військових підрозділів спеціального призначення отримав польовий костюм «Гірка» МК-2, який у засобах масової інформації був названий «революційним» та «ідеальним для польових умов» [38, 28].

Мал. 6. Експериментальне обмундирування українських солдатів «Гірка» МК-2: «Осінньо-пустельна» версія, що була презентована на навчаннях «Перспектива-2012» [39].

Були відзначені такі його позитивні якості, як зручний та вдалий крій, висока зносостійкість, якої було досягнуто завдяки використанню новітнього армованого матеріалу Profit-on (65 % бавовни і 35 % поліестеру). Уже наприкінці вересня 2012 р. костюм «Гірка» МК-2 був офіційно прийнятий на забезпечення аеромобільних військ України [40].

У 2012 р. Україна взялася до реалізації національної програми зі створення «солдата майбутнього» за прикладом країн НАТО, які від початку XXI ст. напружено працювали над індивідуальними бойовими комплектами. Системи, що їх розробляли вже в той період у США (Land Warrior і Mounted Warrior), Великій Британії (FIST), Німеччині (IdZ), Франції (FELIN), Іспанії (COMFUT) та інших країнах, мали комплексно забезпечити екіпування солдата поєднанням 5–10 підсистем, включно із засобами захисту, ураження, зв'язку, управління, життє- й енергозабезпечення тощо. Завдяки такому рішенню, він ставав на полі бою активною одиницею єдиної мережі управління, що була здатна вести обмін інформацією з командуванням [39].

Програмою розвитку озброєнь на період 2012–2017 рр. було намічено доповнити комплект засобами індивідуального захисту українського виробництва: бойовим шоломом із приладом нічного бачення й міні-відеокамерою та легким протиуламковим бронежилетом. Із сучасних засобів індивідуального комп'ютерного забезпечення кожному воякові передбачалося видати: GPS-приймач (для орієнтації на полі бою та інформування командира про місце перебування підлеглих); мікрокомп'ютер із дисплеєм (для підтримки зворотного зв'язку з командиром); портативну радіостанцію (для цілевказівок); датчики (для контролю за температурою тіла, пульсом і тиском солдата) [38, 26–29]. На жаль, бойовий комплект «Гірка» МК-2 пройшов лише часткове тестування у військах. Випробований в умовах бойових дій і «запущений» у масове виробництво він не був.

Мал. 7. Українські унікальні біонічні й адаптивні камуфляжні шаблони, створені за прикладом провідних армій НАТО: а) версії українського біонічного камуфляжного шаблону «Абатрекс» та його автор А. Тараненко на полігонному тестуванні, 2007 р. [41]; б) канадський адаптивний камуфляж, 2010 р. [42]; в) адаптивний камуфляжний шаблон «Жаба польова» та його випробування, 2013 р. [43].

У перше десятиліття ХХІ ст. відразу кілька українських фірм за прикладом провідних країн-учасниць НАТО взялися до проектування нових біонічних камуфляжних шаблонів та обмундирування з них (Мал. 7). Ще влітку 2007 р. за розпорядженням Президента України В. Ющенка Головним управлінням розвідки були проведені успішні військові полігонні випробовування кількох версій біонічних камуфляжів «Абатрекс» (автор – А. Тараненко) у двох основних кліматично-ландшафтних зонах України: мішаних лісів і степу [41]. На жаль, високі якості цього унікального камуфляжного шаблону не були гідно оцінені військовими чиновниками і він не був розглянутий як один із базових для виготовлення польових одностроїв ЗСУ.

У 2012 р. український військово-польовий бренд P1G-Тас узявся до створення нового універсального адаптивного камуфляжу за версіями «Жаба польова» та «Жаба степова», поклавши в основу дослідження природні забарвлення тварин, що адаптуються до середовища [43–44]. Підсумком цієї роботи стало створення ідеального для території України камуфляжного шаблону, який успішно маскує людську постать практично в усіх видах українських ландшафтів, що мають рослинність, на будь-яких дистанціях спостереження. Уже з початком бойових дій камуфляж «Жаба» пройшов успішні тестування у військових підрозділах у зоні АТО.

Перехід ЗСУ на стандарти НАТО розпочався практично відразу після проголошення незалежності України й реалізовувався за кількома напрямками, як-от через формування нового образу захисника Вітчизни завдяки синтезу в повсякденній та парадній формах одягу національних традицій і досягнень передової міжнародної практики, а також через затвердження власної символіки та емблематики, створення нових зразків польових одностроїв, камуфляжних шаблонів, уніфікацію елементів обмундирування. Як показав аналіз, іще до початку Революції Гідності Україна включилася в реалізацію програми створення «солдата майбутнього» за прикладом світових військових тенденцій.

На жаль, уся ця робота була вповільненою, розтягувалася на десятиріччя, а багато перспективних проектів так і не були втілені.

Джерела та література:

1. Про проголошення незалежності України. Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 р. № 1427-ХІІ.
2. Про ратифікацію Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав. Постанова Верховної Ради України від 10.12.1991 р. № 1958-ХІІ.
3. Романюк І.М. Ретроспектива розвитку стратегічного (оборонного) планування в Збройних силах України / І.М. Романюк // Збірник наукових праць ВІТІ. – 2018. – № 1. – С. 100–107.
4. Руснак І.С. та ін. Оборонне планування на основі спроможностей: особливості та перспективи впровадження / І.С. Руснак, А.Г. Петренко, А.В. Яковенко, І.М. Романюк, В.Д. Кохно // Наука і оборона. Науково-теоретичний та науково-практичний журнал Міністерства оборони України. – 2017. – № 2. – С. 3–10.

5. Лежнев О. Нові знаки розрізнення військових звань військовиків Збройних сил України / Олександр Лежнев // Знак. – 2017. – Ч. 71. – С. 9–10.
6. Слободянюк М. До проблеми нової емблематики видів, родів військ та служб Збройних сил України / Михайло Слободянюк // Цитаделя. – 2017. – Ч. 14. – С. 81–90.
7. Слободянюк М. Дивні правила. До питання реформування української військової нарукавної емблематики / Михайло Слободянюк // Знак. – 2019. – Ч. 78. – С. 9–11.
8. Чмир М. Вийшло як завжди: символіка Національної гвардії України, 2014 р. / Микола Чмир // Знак. – 2014. – Ч. 64. – С. 8–11.
9. Чмир М. Шило на швайку: емблеми на комір військовиків Збройних сил України зразка 2017 р. / Микола Чмир // Знак. – 2018. – Ч. 74. – С. 6–10.
10. Хорошунов М. Тимчасові нарукавні емблеми: від зауважень до пропозицій / Максим Хорошунов // Знак. – 2017. – Ч. 72. – С. 10–11.
11. Про проголошення незалежності України. Постанова Верховної Ради Української РСР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 38. – С. 502. – Документ 1427-XII від 24.08.1991.
12. Юрова Т.М. Однострої українських вояків від Першої до Другої світової війни: монографія / Т.М. Юрова. – К., 2016. – 276 с.: 134 іл.
13. Дерябин А. Гражданская война в России 1917–1922: Национальные армии / А. Дерябин, Р. Паласиос-Фернандес. – М.: Издательство АСТ, 2000. – 48 с., 8 цв. ил. (Военно-историческая серия «СОЛДАТЪ»).
14. A picture of a Ukrainian soldier of the so called 'Blue Division' of the UPR's army (1917–1921). Українська: Малюнок солдата Синьожупанної дивізії війська УНР, 1917–1921 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.alamy.com/english-a-picture-of-a-ukrainian-soldier-of-the-so-called-blue-division-of-the-uprs-army-1917-1921-1917-1921-unknown-date-unknown-619-ukr-army1-image187513058.html>. – Назва з екрана.
15. Вакуленко Олександр. Вечір пам'яті Петра Болбочана. 13.10.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kroun.info/iz-pershih-vust/vechir-pam-yati-petra-bolbochana/>. – Назва з екрана.
16. 20 років на варті миру / 20 years on guard for Peace. Фотоальбом. – К.: МО України, 2012. – 78 с.: іл. – укр., англ.
17. Партнерство заради миру. Рамковий документ. Документ 950_001, чинний, поточна редакція. Підписання від 10.01.1994 // Дипломатичний вісник. – 1994. – № 13–14. – С. 32–33.
18. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору. Документ 994_002, чинний, поточна редакція. Підписання від 09.07.1997 // Голос України. – 1997. – № 127 (1627). – 11 лип.
19. Клименко О.П. Миротворча діяльність українського війська. Перше десятиліття. Фотоальбом. – К.: Неопалима купина, 2004. – 224 с.: іл. – укр., англ., фр., нім.
20. Standardization Agreement (STANAG) / NATO – STANAG 2138 / Troop Trial Principles and Procedures – Combat Clothing and Personal Equipment / Promulgated on 31 May 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.scribd.com/document/54449979/stanag2138e>. – Назва з екрана.
21. Ukrainians complete mission in Iraq / 11.12.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.army.mil/article/15056/ukrainians_complete_mission_in_iraq. – Назва з екрана.
22. Ukrainian Camouflage Patterns / Camopedia the camouflage encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://camopedia.org/index.php?title=Ukraine>. – Назва з екрана.

23. *United States of America Camouflage Patterns / Camopedia the camouflage encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://camopedia.org/index.php?title=USA>. – Назва з екрана.*
24. *Про затвердження зразків форми одягу і знаків розрізнення військовослужбовців Збройних сил, інших військових формувань, Державної спеціальної служби транспорту, осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби та ліцеїстів військових ліцеїв і ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1073.*
25. *Сич В. Однострій має стати дійсно українським / Віталій Сич // Народна армія. – 2009. – 22, 26 серп.*
26. *Знаки розрізнення Армії США, Франції, Ізраїлю, Німеччини. 17.11.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vgil.ru/2011/11/17/znaki-razlichiya-armii-ssha-frantsii-izra/>. – Назва з екрана.*
27. *Навчання BRTE-21 на авіаційній базі Емар. Інтерв'ю. 05.06.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.melkon.lv/avia/2015/06/05/ucheniya-brte-21-na-aviacii-ppojj-baze-ehmari-int/>. – Назва з екрана.*
28. *Військова форма 2009: нереалізований проект. 28.02.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrmilitary.com/2015/02/2009.html>. – Назва з екрана.*
29. *Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф. 1077. Головне Управління Генерального Штабу Української Держави, м. Київ. 1918 р. – Оп. 5. – Спр. 10. Накази по Військовій офіції УНР, 1918 р. – 572 арк.*
30. *US Army dress blue ASU officer jacket [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uniforms-4u.com/p-us-army-dress-blue-jacket-5580.aspx>. – Назва з екрана.*
31. *ЦДАВО України. – Ф. 1078. Головне управління Генерального штабу Української Народної Республіки, м. Київ, Жмеринка, Рівне, Кам'янець-Подільський. – Оп. 2. – Спр. 4. Накази Головної команди й Головної Управи військ УНР, зразки малюнків уніформи для старшин, урядовців і козаків, 24 квітня 1919 р. – 26 жовтня 1920 р. – 82 арк.*
32. *Army – Bernard Cap / Genuine Military Headwear & Apparel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bernardcap.com/army/>. – Назва з екрана.*
33. *Green Beret from 1st Special Forces Group dies during combat ops in Afghanistan [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newsweek.com/dustin-ard-afghanistan-special-forces-combat-operations-1457108>. – Назва з екрана.*
34. *Dress Blue Army Uniform Measurements. 23.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://armyuniformbensei.blogspot.com/2017/01/dress-blue-army-uniform-measurements.html>. – Назва з екрана.*
35. *Про затвердження зразків військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовців ЗСУ та ліцеїстів військових ліцеїв. Наказ Міністерства оборони України від 29.02.2016 № 113. Документ з0436-16. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 березня 2016 р. за № 436/28566.*
36. *Нова форма української армії. 07.04.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dennis22b.livejournal.com/185992.html>. – Назва з екрана.*
37. *У Збройних силах України розпочинаються навчання «Перспектива-2012» / Пресслужба Міністерства оборони / Новини Міністерств та відомств // Урядовий портал. 18.09.2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=245594311&cat_id=244277212. – Назва з екрана.*
38. *Кузнецов Ю., Петровський В. «Дрес-код» для профі. Нова амуніція / Юрій Кузнецов, Вячеслав Петровський // Військо України. – 2013. – № 9. – С. 26–29.*

39. Ткач Володимир. Український солдат майбутнього носить зручний костюм, шолом та супер-окуляри. 10.11.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newsweek.com/dustin-ard-afghanistan-special-forces-combat-operations-1457108>. – Назва з екрана.
40. Костюм «Гірка» МК-2 // Блог компанії PROF1 Group®. 03.10.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prof1group.blogspot.com/2012/10/mk-2-240-8-27-2012.html>. – Назва з екрана.
41. Успішні полігонні випробування камуфляжу «Абатрекс» Українськими Збройними Силами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://abatrex-camouflage.jimdo.com/мo/>. – Назва з екрана.
42. *Canadians invent the invisible camouflage coat* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.020mag.com/en/news/172/canadians-invent-the-invisible-camouflage-coat>. – Назва з екрана.
43. Камуфляж ЖАБА® Польова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://p1gtac.com/ua/developments/view/kamufluaj-jaba-rolava>. – Назва з екрана.
44. Камуфляж ЖАБА® Степова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://p1gtac.com/ua/developments/view/kamufluaj-jaba-stepava>. – Назва з екрана.

© **Татьяна ЮРОВА**

ПОПЫТКИ ВНЕДРЕНИЯ СТАНДАРТОВ НАТО В УНИФОРМУ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ ДО НАЧАЛА РЕВОЛЮЦИИ ДОСТОИНСТВА

До Євромайдана ще з моменту провозглашення незалежності України її армія ніяк не могла позбутися від радянських стереотипів в кроє обмундирування і удосконаленні озброєння. Основні удосконалення військових дизайнерів і геральдистів були зосереджені на удосконаленні національних традицій в емблематиці, символіці і знаках відмінності. Тільки Революція Достоїнства відкрила шлях до удосконалення Водружених сил України і створенню нового образу українського військовослужачого, відповідного стандартам НАТО.

Ключеві слова: уніформа, Водруженні сили України, стандарти НАТО, символіка, камуфляж.

© **Tetiana YUROVA**

ATTEMPTS OF IMPLEMENTATION OF NATO STANDARDS IN THE UNIFORM OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE BEFORE THE REVOLUTION OF DIGNITY

The key principles of creating a Ukrainian military costume, its design, color scheme, individual elements, insignia, based on a synthesis of national traditions and international

best practice, began to be formed at the beginning of the 20th century, during the First World War. This started the traditions that are now related to the national uniform with the form of military formations of various periods of the struggle for independence, and at the same time, they represent the Armed Forces of Ukraine as part of the forces of the European Union and NATO.

The movement of Ukraine towards Euro-Atlantic integration began almost from the moment of independence in 1991. The decision on the adoption and implementation of NATO standards was made in 1997, after the signing of the “Charter on a Special Partnership between Ukraine and the North Atlantic Treaty Organization”, which today remains the main document determining the relationship between Ukraine and the alliance. In 2009, based on the experience of the United States and NATO, casual and formal uniforms with insignia, which were largely analogous to the United States, were developed. At the same time, the army could not get rid of Soviet stereotypes in a cut of all uniforms and improvement of equipment. The main efforts of military designers and heraldists at that time were focused on the implementation of national traditions in emblem, symbolism and insignia.

The most active search and practical work was carried out to improve field uniforms, which was prompted by the war in Iraq (March 20, 2003 – December 15, 2011) and the participation of Ukraine in the peacekeeping forces on the side of the International Coalition (August 11, 2003 – December 9, 2008). In the shortest possible time, the entire Ukrainian contingent was dressed in the new two-color «desert2 camouflage TTsKO, the design of which was created on the basis of the Ukrainian «Oak» pattern and the color of the US Army Desert 3-color combat suit. In 2012, another attempt was made to establish, based on the experience of NATO and the United States, a new uniform design, camouflage and combat equipment for the Ukrainian Armed Forces. It was a new-generation «pixel» camouflage with a shoulder strap on the chest, similar to the military uniform of the US Army. In 2007–2012 the Ukrainian developers presented new types of field camouflage suits, built on the basis of domestic camouflage patterns «Abatrex» and «Toad», which successfully passed field tests.

In 2012, even before the start of the Revolution of Dignity, Ukraine launched a national program to create a “soldier of the future”, following the example of NATO countries, in particular the United States (Land Warrior and Mounted Warrior), which is a system for providing comprehensive equipment for a soldier with 5–10 subsystems, including means of protection, defeat, communications, management, life and energy supply.

But the process of transition to NATO standardization was carried out in Ukraine rather slowly, stretched for decades, and many promising projects have not been implemented. Only the Revolution of Dignity paved the way for the reform of the Armed Forces of Ukraine and the creation of a new image of the Ukrainian military, in accordance with NATO standards.

Keywords: *uniform, Ukrainian Armed Forces, NATO standards, symbolism, camouflage.*